

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa collationum, sive Communiloquium

Johannes <Gualensis>

[Augsburg], 1475

Pars [Septima]. Distinctio prima. Capitulum primum. De instructione hominum ut sint parati ad mortem

[urn:nbn:de:bsz:31-308069](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-308069)

Quilibet ergo religiosus: cōsideret stat⁹ sui p̄fessionē ⁊ habit⁹ q̄litate: et studeat viuere s̄m illoꝝ exigētiā s̄m qd̄ ait Anselm⁹ de similitudinib⁹ vbi sup̄. Qd̄ nichil exteri⁹ in habitu p̄fessione vel cōsuetudine habere dēt monach⁹: qd̄ nō cōueniat inter⁹ hrē. Et exemplificat: q̄ viles vestes ⁊ nigre significāt q̄ reputet se vile peccatorē. Qd̄ sunt a capite vsq; ad pedes significat q̄ a p̄cipio vsq; ad finē dēt esse religio vera. Qd̄ sunt in modū crucis / significat memorā passionis. Corona ⁊ capilloꝝ tōsura / significat eos esse reges ⁊ sacerdotes. Et de miste uo habit⁹ monachalis Joh̄s cassian⁹ li. 1. collationū multū. vbi ait q̄ monachum ut milite x̄pi: p̄ndū optet incedere. Qd̄ fuit significatū in helia ⁊ b̄tō Joh̄ane. vilitas vero vestiū significat paupertatē. Et in vitis patrū p̄re. x. in fine. Similit̄ de miste uo habitus monachalis vbi dicit: cucullā esse signū innocētie. h̄c est p̄hia religiosi ⁊ sapia studeat ut sit ver⁹ religiosus. Et ut sit talis inter⁹ corā sūmo iudice: q̄lis apparet ī p̄fessione et habitu corā hoib⁹. Nō Dugo in dydasco. Simplicitas monachi ē ei⁹ p̄hia. Et sequit̄ vilitas habit⁹ tui: ⁊ simplicitas vult⁹ ⁊ innocētia vite et sanctitas cōuersationis: debēt docere hoies. et ibi bene de hoc. p̄dicator ergo euāgelic⁹ alloquēs religiosos d̄ p̄dicat̄ offerat cū eis hortādo ut viuāt p̄fectibiliter s̄m exigētiā p̄fessionis ⁊ stat⁹: ut sint sublimati cū x̄po iudice iudicātes: et dehortādo struā: ne dānent cū multitudine ypocritarum apostotatū quibus ait dominus. Math. xxij. de vobis ypocrite.

Paro Sexta. Distinctio p̄ma. Cap. p̄. De instru-
dōe hoim ut sint parati ad mortē. De p̄patione ad
mortē de vite hui⁹ labilitate et breuitate.

Rehabitis varijs modis instructio-
nū: ex quib⁹ p̄dicator euāgelic⁹ po-
test habere occasiones cōferendi vti-
liter cū hominibus s̄m eoꝝ stat⁹: et
ministroꝝ gradus. et hoc s̄m etatuz
varietates: ut visuz est. Nūc vltimo
q̄a omnes tendūt ad mortē: maiores
⁊ minores / senes et iuuenes / diuites
et paupes Inspiciēdū est: qualiter
p̄dicatores debent amonere homines

De hijs que spectant ad mortem. Et quia hec vita mortalis est: plixitas mortis / putat Gregorius sup̄ euangelia li. ij. omelia xvij. Ideo primo potest homines ammonere ut nō confidant de vite hui⁹ durabilitate / que est erumosa mortis plixitas. Ita enim vita est mors uiuentiu⁹ ⁊ vita mouentium s̄m Aug⁹. iij. confes. Et est punctalis breuitate / ⁊ est quasi volatilis transit⁹ velocitate / ⁊ in transeundo iugiter deficiens sine interpellatōne. et est erumosa calamitate / ⁊ cito terminabilis defecibilitate. incerta terminabilitate / ⁊ incredibilis iteratōne ante generalem resurrectōez. Et de his clamat scriptura generaliter / sicut Job. xiiij. Breues dies hominis sunt. Et de hoc bene Gregorius moralium. xij. Homo natus de muliere. Ibi moralium. xi. Similiter de hoc. Et Job. vij. Dies mei velociter transierunt q̄ a texente tela succiduntur: ⁊ cōsumpti sunt absq̄ vlla spe. vbi bñ moralium. viij. Et Job. xvi. Breues anni transierūt / ⁊ semitā per quas non reuertar ambulo. Ibi moralium. xiiij. Et Job. xxij. Nescio q̄ diu subsistam. ⁊ si post modicum tollat me factor meus. Ibi moralium xxiiij. de hoc. Et de hoc Aug⁹. de verbis dñi sermone. xvi. Breuis est vita ⁊ ip̄a breuitas semp̄ incerta. Et s̄mone. xliij. Quid est diu viuere nisi diu torqueri. Et sermone. xl. Diu viuere q̄d est nisi ad finez currere. Et sequit̄. vita ista similis est morti. Et de hoc Seneca ep̄la. lxxx. Vita breuis est: q̄si fabula ⁊ q̄si mors Et d̄ hoc seneca ep̄la. li. Infinita ē velocitas t̄pis Et p̄. p̄. p̄. est q̄d viuim⁹. Et ep̄la. ciiij. q̄ hoc q̄d viuim⁹ p̄. p̄. inchoatio ē Job. ij. Gaudiu⁹ yocute ad instar p̄. Ibi Grego⁹. mora xv. bñ de hoc. Et de hui⁹ vite breuitate ⁊ conditōibus alijs sup̄ dictis Seneca li. de breuitate vite p̄ totū vbi introducit versus virgilij Optima queq̄ dies miseris mortalib⁹ eui s̄ma fugit ⁊c. Monendi er go sunt homines ut nō confidāt in hui⁹ vite sit vana bilis durabilitate: ventus enim est vita mea ait Job. vij. Quo nichil ē mutabili⁹. Et de hoc bñ Grego⁹. moralium. viij. Et sunt monendi qui sunt in peccato / ne differant cōuer ti ad deū Eccl̄. v. Ne tardes auerti ad deū Aug⁹ s̄mone. xvi. vbi sup̄. Quid differens incastinu⁹: dicens. longa vita erit: ip̄a longa bona sit ⁊ sic melior erit si longa bona sit: si vero breuis sit bñ factum est ut sit bona: quare em̄ vis habere longuz malum: ⁊ ibi bene de hoc.

Capitulum Secundum De hortatōne hoīm ad
meuta cumulanda in breui vita

Similiter sunt ammonendi qui boni sunt ut in tam breui vita cumulet merita / sicut monet Eccles. ix. Quodcumque potest manus tua instanter operate. Et. xi. Mane semina semen tuum. Et hoc merito: quia imminet nox id est merendi impossibilitas per hanc vitam Joh. i. Venit nox in quo nemo potest operari. Exemplo laborantium in messe / qui die deficiente et nocte imminente omni nisu colligunt manipulos et redigunt in acervos. Sic debent homines fideles in hac vita defectibili aggregare cumulos meritorum / ut de eis verificetur illud ps. Venientes autem venient cum exultatione. Dum inquit tempus habemus operemur bonum ad omnes Gala. ultimo. Et contrarium est de multis / qui peccatorum obliuiscunt ad carnis voluptatem vel mundi cupiditate / vel transitorum seculi honorem semper aspiciunt. quibus competit exemplum quod narrat Barlaam: de fugiente unicornem et cadente in baratrum in quo arbutulaz apprehendit: in cuius radice vidit duos mures / album et nigrum quasi effodientes: in fundo vidit draconem horribilem eum deuorare cupientem. et pavete vero vidit exire quatuor capita aspidum quasi eum inuadentium. et eleuans oculos vidit exiguum mellis de ramis arbutule descendere: et oblitus omnium tradidit se ad querendum dulcedinem mellis. Et adaptat ibi quod sic est de peccatoribus: quod unicornis sequens est mors: baratrum mundus: arbutula mensura vite humane que consumitur albo mure et nigro id est die et nocte. quatuor aspides quatuor elementa: quorum si unum precurrit deordinatur compago corporis et dissoluitur. draco expectans id est dyabolus. stilla mellis est delectatio mundialis siue peccatum: quam qui dem inquirunt peccatores toto affectu omnium aliorum oblitus: quibus dicit propheta. Ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium. Dehortandi sunt omnes a tali inordinata et vana inquisitione: et hortandi ad aliorum memoriam et recogitationem.

Capitulum Tertium De mortis inuitabilitate

Consequenter sunt ammonendi omnes de mortis inuitabilitate. quis est homo qui non videbit mortem: ait propheta. omnes enim morimur / et quasi aqua dilabimur in terra. ij. Regum. xiiij. Mors enim pena inflata fuit ad eum et posterus eius: quam nemo propagatus euadere potest Gen. ij.

quacuq; die comedetis morte mouemi. Eccī. xvij. Omne op⁹ corruptibile in fine deficiet Et ibidē generatō alia finit: alia nascitur Et eccī. pmo Generatio preterit et generatio aduenit. Nul⁹ ergo cōfidat de etatis iuuetute. de virtutis robore / de corporis sanitate: de mundana p⁹spereitate: quia nulli parat mors: et eque moriuntur iuuenes et senes etc. Apoc. xx. Oidi mortuos magnos et pusillos stantes in cōspēdu throni Omnes enī eque vocat mors et non est ut fugiamus idus telarum: vndiq; enī in nos tela iaciuntur: et omnes reseruamur ad mortē ait Seneca. v. de natura libus questiomib⁹ ca. vltio. vnde et ponit bonum exēpluz in libello ad marciā. Quis sumus similes ascendētib⁹ murū obsessum multo hoste: super quos descendūt tela sagitte vel saxa: a quib⁹ vulneramur vel cadim⁹: p⁹ que significantur mortis genera varia quibus homines p⁹caduntur. Mors enī est tubutū qd oportet omnes soluere. put ait Seneca libro quinto de beneficijs capitulo vltio. Quis mors nature lex est: mors tubutum officinūq; mortaliū. Et ideo apud gentiles dicebatur pluto scz de⁹ mferm vel mortis: habere tugam: quia capit omnes in tubus etatib⁹: scilicet puericia iuuetute et senectute. ait Hugo Et de hoc narratur in quodā antiquo scripto: qd cum filius cuiusdam nobilis et vnicus religionē intrasset: vt deo seruiret. venitq; pater vt eum inde abstraheret: vi. cum nō possent illi religiosi eum retinere: petijt iuuenis vt posset loqui cum patre: quo sibi cōcesso / ait puer ad patres: qd si auferret vnaz cōsuetudinē que erat in patria sua: rediret ad seculū: annuit pater qd libenter auferret. petijtq; vt illam sibi expumeret: cui filius qd in terra sua cōsuetudo qd iuuenes mouebantur sicut et senes / et si illaz auferret: rediret: qd si ipse nō faceret nec ipse rediret: licet enim esset iuuenis tamen timebat mortem. Qd audiens pater: et videns eum esse constantem in proposito: ait nec volo qd ad seculū redeas: s; hic deo s;uias conuersusq; cū filio seruiert ambo fideliter deo. Exquo ergo non est fugere mortē non restat nisi vt homo viuat in chusto: qd est vita: et euadat spiritualem mortem peccati et tormenti eterni Beat⁹ est homo qui non ledetur a morte secunda Apoc. v. Apprehendendo vitā euadetur mors vera. mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum chusto. Coll. iij.

Capitulum Quartuz. De mortis iugi memoria et meditatione

Dicte ammonendi sunt omnes de mortis iugi et conti-
 nua cogitatione / ut a peccatis retrahantur: et ut corde hu-
 milientur / et ut ad bene operandū stimulentur / et ut vi-
 ta immortalis appetatur **Eccī. vij.** Memorare nouissima tua et i-
 eternum non peccabis **Job. x.** nunquid non pauidas diez me-
 orum finietur breui. vbi exponit Gregorius **mora. ix.** pene illud
Eccī. quod supra dictum est / vbi ait: cum culpa animū tempnat
 necesse est ut breuitatez sue delectationis aspiciat ne adiuuantem
 mortem iniquitas rapiat **Et eccī. xi.** Si annis multis vixerit hō
 Sequit̄ meminisse dēt tenebrosi tēporis **Et iō** ut ait alphorabi⁹
 libro de diffinitione phie **Q** s̄m platonem phia est tedium cura
 et studium ac sollicitudo mortis: p̄ sollicitudinez mortis volens in-
 telligere mortificationē p̄dicorum desideriorum **Et carnalium vo-**
luptatum **Idis** enim mortificatis applicatur ad curam veritatis .
 hec ille Cui concordat **Quili⁹.** libro p̄mo **Quilcu. q.** loquens de
 socrate ait. tota inq̄t phoz vita est cōmemoratio mortis. ut ait
Socrates. et de hoc **Seneca** epistola .xxvij. Meditare mortem
 qui enī hoc dicit meditau libertatez iubet / vnde dicit in vita **Joh-**
elemosinarij. q̄ sic fuit antiquitus de imperatore q̄ postq̄ esset co-
 ronatus astantibus exercitibus: veniebant monumentoz edifica-
 tores cuz marmoribus diuersi coloris / et querebāt ab eo de qua
 li metallo iuberet post imperium suum sibi fieri monumentum **In-**
sinuantes ei q̄ tanq̄ homo corruptibilis et transitu⁹ deberet cu-
 ram habere anime sue: et pie regnum disponere: p̄pter quod et
 predictus **Johannes** sibi fieri monumentum volens: bonā imita-
 tionem post se relinquere alijs patuarchis oñdit vel studuit **Ad**
 hanc considerationem sunt homines ammonendi: ut nullus intus-
 mescat de dignitate temporalis: nec cōfidat in prosperitate seculari
 s̄ mortis memoriam quilibet habeat ante oculos cordis: sicut spe-
 culum in quo considerate debet suam fragilitatez et in morte om-
 nium bonorum temporalium ablationem et mortis calamitatez
Idis enim considerationibus retrahitur a peccatorum libidine:
 et dignitatum ambitione. propter quod **Job. xxxi.** quasi tumentes
 fluctus semper timui deum. vbi **Gregori⁹.** **mora. xxi.** in fine
Q imminente tempestate et fluctibus tumentibus: nulla nauigā-
 tibus est verum temporaliū cura: nulla carnis delectatio ad mens-
 tem reducitur: cuncte res in despectum veniunt amore viuendi.
Quomodo igitur timens deum debito timore: precogitet fines suos

iugiter: et quod sicut nudus egressus est de utero matris: sic nudus reuertetur sicut Job precogitabat quando dicebat nudus egressus sum. Job. i. Et ad mortem sic considerandam: hortantur omnes homines mortui. Ecclesiasticus. xxxviii. Memoro nouissimo et noli obliuisci. Et sequitur. Memor esto iudicij mei: sic eni erit et tuum dicunt mortui/ mihi heu et tibi hodie. Et quia carnis voluptas et mundi delectationes impediunt hominem: ne precogitet mortem suam. Ite ecclesiasticus. vii. Melius est ire ad domum ludus quam ad domum conuiuij. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum. Sic enim mortem considerans: alios non despiciet/ nec se arroganter super alios efferet. Prout dicit Berneca li. iij. de naturalibus questionibus in fine/ quid clienti tuo irascaris sustine paululum: ecce ueniet mors que nos pares faciet. Et epistola. lxxxv. Mors omnes equat et omnes pares mouet quia sicut tactum est: sicut nudi mundum ingredimur sic nudi egressi sumus. Ecclesiasticus. v. Sicut egressus est nudus de utero matris sic reuertetur.

Capitulum Quintum De preparationis inuolatione

Quia infructuosa est premeditatio mortis: nisi assistat preparatio debita uite. Ite homines sunt admonendi ut sint preparati ad mortem: maxime ex quo mors uenit ex improviso: put saluator hortatur Math. xxiii. uigilate quia nescitis qua hora dominus uerter uenturus sit Et prima ressa. v. Quod dies domini tanquam fur apprehendit Et sequitur: nos qui diei sumus sobrii simus apoc. iij. Si non uigilaueus ueniam tanquam fur et nescis qua hora ueniam Debet ergo quilibet esse paratus omni hora ac si tunc deberet mori/ et propter hoc uoluit deus nos latere finem nostrum: ut dum incerti sumus quando moriamur: semper parati ad mortem inueniri debemus: ait Gregorius moral. iz. super illud Job xv. numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Et debemus esse parati sicut ministri assistentes regi. luce xij. Sint lumbi uestri preacandi scilicet cohibitione libidinum et uos similes hominibus expectantibus dominum scilicet quando reuertatur a nuptijs Et sequitur beati serui illi quos cum uenerit dominus inueniunt uigilantes Sicut ergo serui illi desubunt acandi coherdione libidinum et restrictione/ et lucernas tenere id est bonorum operum fulgorez et expectare dominum suum desiderio dei uisionis et future glorie eterne. Sic debent omnes fideles esse tales Et de hoc grego

libro primo omelia .xxi. Item debemus esse parati ad modum mentium et colligentium in messe ut paremus nobis conuiuia eterna: puerb. vi. Vade ad formicam o piger: et sequit' Congregat in messe quod comedit usquequo piger dormis. Sicut ergo homines in messe mane surgunt et continue colligunt et ante noctem non dormiunt: sic debet fidelis colligere manipulos meritorum. Qui enim colligit in messe filius sapiens est. qui stertit in estate filius consumis est puerb. x. quia stertens stilbonte medicat in egloceritate. Venientes autem veniet cum exultatione portantes manipulos suos ait propheta. Item debemus esse parati ad modum pugnantium et certantium in stadio: quia in iugi pugna sumus cum multis hostibus: Ideo ut boni bellatores semper vigiles et parati esse debemus ephesios ultimo Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem sed aduersus principes et potestates Eph. vi. l. Luce. xiiij. Quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem nonne prius sedens cogitet. Item debemus esse parati ad mortem ad modum hominum debentium reddere rationem domino suo de beneficiis acceptis de seruitijs debitis omittis et de peccatis commissis: et de tempore et aliarum rerum abusionibus. et de lucris spiritualibus augmentandis. tales sunt multum solliciti ne si deficiant puniantur luce. xvi. Redde rationem villi catolis tue Et math. xxv. quoniam talenta tradidisti mihi ecce alia supplectat sum. Item debemus iugiter nos parare ad mortem ad modum edificatorum in sua hereditate et thesauris math. vi. thesaurisate vobis in celo. Et luce. xvi. facite vobis amicos de mammona iniquitatis ut cum et cetera. Non narrat barlaam ponens exemplum de ciuitate cuius mos fuit vnum diuitem omnino anno assumere pro principe: et in fine anni nudari eum et exulari. veniens autem sapiens quidam pro principe electus: et legem audiens transmissit omnia bona sua ad exilium. ad quod veniens in fine anni mouit satisfactionem. Ciuitas est mundus in fine nudas et expoliatas exeuntes exilium celum a quo sumus exuiati. ad quod debemus mittere bona nostra merita et prima thesaurisando. Item debemus nos parare ad modum ianuarum et euntem ad festum regni et ita festinare ne porta claudatur Math. xxv. De quibus omnibus sapientibus et quibus fatuis: quare pume intrauerunt alie non: quia clausa est ianua. Item debemus nos parare ad modum sponsarum studentium placere sponsis suis iugiter Apoc. xix. Venerunt nuptie agni et uxor eius preparauit se et cetera. Quia igitur in morte quilibet occurrit deo suo: semper debet esse paratus / eo quod ignorat horam Luce duodecimo.

vos estote parati: quia qua hora non putatis: filius hominis ueniet: prepara te inquit in occursum dei tui Amos. viij. & eo studiosius debet homo se pparare: quia tempore mortis non est inuenire inuidias ad ampliorem preparationem: nec potest homo prolongare vitam. Job. xvi. Constituisti terminos eius qui preteriti non poterunt: scz ultra diuinam pordinationem: put ibi expomt Greg⁹ moralium. xij. Non enim est in hominis inuentione prohibere spiritum: nec habet potestatem in die mortis. Ecclesiast. viij. Et de hoc Greg⁹ omelia. xij. euangelioꝝ li. i. de quoda nobili nomine Cusorius uel Cuseus: qui fuit plenus uicije: qui ad extrema ueniens: apertis oculis uidit tetros & nigerimos spiritus cora se assistere sibi inuau & imminere ut ad claustra inferni eum raperent: qui cepit tremere palefcere & sudare: & magnis uocibus petere inuidias: & dicere filio suo tu suscipe me in fide tua: & in illis clamoribus & algoribus uel angoribus de habitaculo carnis euulsus est: & quo mirum constat: ait Greg⁹ q non ppter se uidit ista sed ppter nos & uisio eius nobis proficiat quos adhuc diuina clementia longanimitate expectat: & ita subdit ibidem. Nos ergo sollicito cogitemus: ne nobis inuau tempa transeant & tunc queramus ad bene agendum uiuere: cum iam expellimur de corpore exire. Illud ergo tempus quod fugere non licet modo cogitari debet dum licet: & illa hora nostri exitus semp inuenda: & ibi bñ de hoc Eccli. ix. Quocunqz pot manus tua instant opare

Capitulū Sextū De errore illoꝝ qui mortem sibi intulerunt

Et quia error fuit gentilium: q mors optandus omnibus esset: & uirtutis esset siue constantie uel magnanimitatis q homo inferat sibi mortem: quem erroꝝ tangit Aug⁹. i. de ciu. dei ca. xxij. Narrans de discipulo Platonis quem ferunt lecto libro Platonis ubi de anime immortalitate disputauit se precipite dedisse de muro atqz ita ex hac uita migrasse ad eam quam credidit meliorem. Ibidem etiā narrat de cathone qui se necauit: eo q fuit inuidus glorie cesaris: put ait Cesar de eo: ut refert ibi Aug⁹ de quo etiam Cathone. Seneca epistola. xxv. Ultima illa nocte Platonis libruꝝ legit catho: scz posito ad caput gladio: duo hec in rebus extremis uel extremis perspexerat: alterum ut uellet mori alterum ut posset. Et sequit

q̄ studio gladio ait ad fortu nā / nihil inquit i gisti . ⁊ impressit
 mortiferum corpora vulnus : ⁊ postea uinuis dilatauit : put nar
 rat ibidem . Obi ⁊ refert de alio qui cū uisisset nauem teneu ab
 hostibus ferro se transuertebant . ⁊ cum quereret ubi esset imp
 ator : tene inquit se habet impator : ⁊ ita de cōsimilibus . Et d̄ hoc
 eodem cathone narrat seneca epistola . lxxviii Q̄ quo die repul
 sus est de prefectura vel pretura lusit optatus vel empeat⁹ . sic
 ⁊ qua nocte piturus erat legitur in eodem loco : hinc ex pres
 dūra ⁊ ex uita excederet . omnia enim hec que accecerant ferenda
 sibi psuasit . Et ibidem legitur de multis gentilibus qui seipos ne
 cauerunt . put ait Aug⁹ de lucrecia ut supra . xxi . ca . ubi impro
 bat bene istum errorem . q̄ nun p̄ diuinitus p̄ceptū p̄missum ve
 reperi potest ut vel ipius adipiscende immortalitatis / vel nulli⁹
 carendi cauendi⁹ mali nobismetipsis necem inferam⁹ . Nam et
 prohibitos nos intelligendum est . ubi lex ait . Non occides Exo
 di uicesimo . scilicet nec te nec alium . put ait Augustinus . Et d̄
 hoc Josephus conuadans ad iudeos bene . Prout recitat Ege
 sippus libro . iij . Uolebant enim aliqui iudei inclusi a romanis se
 necare . ad quos aiebat Josephus . nature uinculo anima cons
 iuncta est corpori . Quis igitur anime ⁊ corporis deo complacitū
 contubernium interrumpere vel dissociare audeat . Et sequitur .
 Dei possessio sumus . deo seruitium debemus : quasi serui expecta
 mus imperia : quasi uināi reseruemus uinula : quasi fideles bo
 num depositum custodiamus . non recusemus uite huius munus
 non refugiamus donum celeste . Si hominis dona reijcias contu
 meliosus es / quan . omagis seruare debemus quod a deo nostro
 accepimus . Exemplum de Abraham Job ⁊ David qui ait .
 Eouc de custodia animam meam ⁊ cetera . Et sequitur Natu
 re lex est ualida uelle uiuere nec sibi mortem abscondere . Et post
 Depositu dei est anima in hoc corpore . et si hominis depositum
 violare pena infamie est quantomagis depositum dei . Non ergo
 ex magnanimitate est q̄ homo mortem sibi inferat / sed ex uera
 fatuitate ⁊ erronea credulitate . ut potest haberi ex Augustino
 ubi supra . ⁊ ex interuou conscientie errore ⁊ angore . put ait phi
 losoph⁹ . ix . ethicoꝝ Q̄ p̄pter maliciam aliqui fugiunt uiuere ⁊
 interuunt seipos . querūt enim mali cum quibus cōmorent⁹ / se
 ipsos aut fugiunt : recordantur enī multoꝝ ⁊ difficiliū Et sequit̄

nihil amabile habentes patiuntur in seipsis: neque gaudent / et sic in
de est quod se interimunt: vel hoc faciunt homines ex hostis suggestio-
ne et seductione. putat narrat Hugo libro secundo de sacramentis
parte xv. capitulo secundo de quodam peregrino eunte ad san-
ctum Jacobum discesso a socijs: cui obuiauit quidam venerabi-
lis habitu: qui inter alia suadet illi. quod nihil magis expedit viro vir-
tutis: quam festinanter exire de vita: et si alia via non datur: etiam ma-
nu sua mortem lacestat: et sic ille arrepto ferro se iugulauit: que-
rumentum extinctum a socijs reuocunt ad vicum unde exierat et
hospitem incusant: qui sciens innocentiam suam petijt a deo auxi-
lium tota deuotione: et surrexit qui mortuus fuerat: qui narra-
uit rem gesta: et se ab eo qui facinus sibi suggererat: duci ad tor-
menta: cui ait occurrisse sanctum Jacobum: eum que ereptus ad
thronum iudicis duxisse: ibique precibus obtinuisse ut vite conuo-
rederetur. Absit ergo a fidelibus predictus error: ut velit quis
mortem sibi ingerere vel preoccupare scienter et ex inoustrua.

Distinatio secunda Capitulum primum De mortis
multiplicitate et terrore de distinctione mortis

Quidam patet quod non omnibus optanda est mors:
imo timenda malis. Eo quod mors peccatorum pessima:
ait propheta Et cum quadruplex sit mors: ait Augustinus ad
rosium scilicet mors corporis: que est separatio anime a cor-
pore Et mors anime: que est separatio dei ab anima in peccato: de
quibus Math. viij. Dimittite mortuos sepelire mortuos suos.
Et mors anime tantum scilicet pena ipsius solius ante iudicium vni-
uersale qualis fuit pena diuitis epulonis luce xvi. Et mors cor-
poris et anime in inferno post iudicium: quando dicetur damnatis.
Ite maledicti etc. Mathi xxv. Omnes has oportet ipse peccator timere

Capitulum secundum De morte corporis timenda malis

Primam mortem scilicet corporis: debet peccator time-
re ob ablationem omnium delectabilium: et ob eternita-
tem omnium inediaz et ob multitudinem penarum: et ob
desperationem remediorum et suffragiorum post hanc vitam Job. xxvij.
Diues cum dormierit nihil secum aufert: aperiet oculos suos et
nihil inueniet. ubi Gregorius sufficienter de hoc moral. xvij. Ex-
emplificans de diuite epulone sepulto in inferno luce xvi. et luce

xij. de stulto pponente dilatare horrea sua. Cui dictum est: hac nocte repetent aniam tuam: que aut parasti cuius erunt. sapientie v. Quid vobis p fuit superbia / et ad pene exaggerationem p dicta erunt / et euenient impio tpe quo non estimat Job xxxiiij. Subito morientur et media nocte etc. Et de hoc grego⁹ moral. xxv. Quod subitum est quod ante non cogitatur: et ideo dicunt mori subito quia non p cogitant: vere ergo mors peccatorum pessima et ideo timenda ecclesiasticus xliij. O mors quod amara est memoria tua homini iniusto. vñ ad maiorem pene aggrauationem quibusdam impijs ante quod exeat de vita ostendit deus penas infernales. put ait Beda de gestis anglo⁹ de quodam insolente: qui cum infirmaret monuit eum rex Sanderodus vel geuredus ut confiteretur: qui respondit quod tunc non faceret ne sodales ei insultarent: sed cum surqueret ab infirmitate aggrauante hoc faceret. Iterato visitauit eum rex: cui ait ille. quod tunc nulla fuit utilitas eius visitare: eo quod duo iuuenes pulcra intrauerunt: quorum vnus portabat pulcra lib⁹ in quod scripta erant bona que fecit: sed pauca postea intravit exercitus malignorum spirituum quorum maior protulit librum horrendae visionis. enormis magnitudinis / et ponderis imptabilis in quo scripta erant omnia scelera mea que feci tetus literis / dixerunt quod ad alios albos iuuenes: quod vos hic / iste noster est: quibus illi: vix est / ducite eum in tumulum damnationis: duo quod quod percutiant vnus in caput alius in pedes / et cum ad se puenient idem mouerunt / et portatus a demonibus in infernum pertrahatur / et sic factum est. Non pro se vidit cui ista non profuerunt: sed pro alijs qui differunt penitere. ait Beda Ibidem etiam narrat de quodam fabro viuente ignobili / et sustentabat in monasterio a fratribus propter operum necessitatem: huiusmodi quod ebrietati / et alijs vicijs magisque nocte residere in officina sua consuevit quod ad psallendum ire: quod infirmatus et ad extrema prouidus vocauit fratres eius quod narrauit videre se inferos aptos / et sathanam in profundum demersum cum caypha et ceteris qui christum occiderunt: sibi quod locum preparatum iuxta / et cum hortaretur ad penitentiam. ait despans quod non erat ei locus mutandi vitam: ex quo vidit iudicium suum iam esse impletum / et sine viatico obiit extra quod monasterium sepultus est: nec aliquis pro eo orauit hec vidit ut despata salute miserabili periret: sicut beatus stephanus vidit celos aptos ut letus ascenderet actuus vij. Omni ergo impio est timenda mors pro / et in isto etiam magis alie mortes: quia mors carnis non est nisi umbra mortis. put ait grego⁹ moral xi. super illud iob xij. prouocet in lucem umbram mortis

exitus tui / et ne obliuiscaris eterni iudicii / et non erit delictum in anima tua

Capitulum septimum. De angelorum ad sanctos aduentu in morte

Sancti ergo et timent mortem ut visum est / et tamen gaudent morte appropinquante ob spes diuine visionis / et liberationis / ab ergasculo huius exilij et peregrinationis / et a fastidio huius uite mortalis / exemplo pauli ut dictum est philippenses primo. Et exemplo beati Iohannis euangeliste / qui desiderauit ire ad conuiuium eternum / cum fratribus suis. Et exemplo aliorum sanctorum / propter quod ait propheta Educ de custodia animarum meam. Unde sanctis morientibus fuerunt eis reuelationes facte de sua gloria ad eorum confortationem / sicut beatus Gregorius narrat in libro de dyalo. de paupere paralitico / qui pauperibus erogabat quicquid de elemosina habere poterat / et in doloribus gratias agens laudibus deo vacabat / qui moriens ait assistantibus. Nunquid auditis quante laudes resonant in celo qui mortuus est / et mira fragrantia omnes repleti sunt usque post sepulturam. Et de hoc similiter narrat Gregorius super euangelium libro primo Omelia xx. de sanctis mulieribus. sicut de Romula ad quam in morte uenerunt duo choros / et quasi uiu psallentes / et quasi femine respondentes. et similiter de Tharsilla que ait in exitu / recedite hiesus christus uenit / sicut narrat Gregorius libro ubi supra. Sicut enim damnatis quibusdam / ad cumulum pene ostense sunt sue damnationes ut dictum est supra / sic sanctis ad augmentum sue glorie reuelantur remunerationes / sicut fuit de istis

Capitulum octauum De comoditate habendi sanctos in morte

Ut autem tyrannica seuida hostis arceatur / et ut orationibus adiuuentur expedit morientibus. habere circa se fideles et sanctos. prout narrat Gregorius super euangelium libro primo Omelia xviii. de quodam moribus peruerso in quodam monasterio / quod cum in extremis ei fratres assisterent clamauit / ecce draconem datum sum ad deuorandum. cui cum fratres dicerent signum crucis imprime tibi / respondit uolo me signare sed non possum / quia ab eo brachia mea comprimuntur / et iam caput meum absorbit / et cum hoc diceret pallens et tremens fratres uehementer ceperunt orationem insistere / et oppressum a dracone precebus adiuuare / et ille repente ait deo gratias / ecce recessit

Nam ad orationes vestras fugijt draco: qui me acceperat: et mox seruiturum se deo: et esse monachum deuouit: ac diuina dispensatione sua prolixa uida egutudo prolixa purgauit: patet ergo orationis efficacia in fugando demones: necnon et utilitates assistentium sanctorum circa mouentes

Distinctio tertia et ultima. Capitulum primum. De qualitate eorum que prolixa mouentibus. Quantum ualent pompe exequiarum.

Quod predictis patz aliquantulum quomodo debet se homo preparare ad mortem in tota uita sua et specialiter qualiter debet se preparare imminente morte et se habere in morte quia ea que sequuntur mortem qualia sunt curatio funebris: conditio sepulture: pompe exequiarum magis sunt uiuorum solacia quam defunctorum subsidia: si enim aliquis prodesse impio sepultura preciosa: obicit pro uilis aut nulla: putat ait Aug⁹ de cura pro mortuis agenda post p^un. Obi narrat de corpibus sanctorum martirum ignibus concremat is: et cineres pedes in rodanum fluium: ne qualiscumque eorum memoria relinqueretur: quod diuinitus promissum est: ut discernerent christiani in confitendo christum: qui contempnunt hanc uitam multo magis sepulturam. Obi narrat in uita patrum pte. xix. de impio honorifice sepulto: et de solitario iusto a bestiis comesto: et cuiusdam de hoc admiranti Respondit angelus: quod quia ille habuit primum bonum opus in hoc seculo recepit mercedem: et quia alius modicum habuit culpe recepit hic penam: quod sic fuit comestus a bestiis. Et ibidem de matre cuiusdam uirginis impia et honorifice sepulta. Et de patre iusto non honorifice sepulto propter eandem causam.

Capitulum Secundum

Quod autem proficit mortuis sepeliri in ecclesijs ibidem Aug⁹ querit et determinat: quod si desunt supplicationes que sunt reuera fide pro mortuis ac pietate: puto quod nihil prodeunt spiritibus eorum: quorum in locis sanctis animata corpora pnerent. Et ideo cum fidelis mulier de qua loquitur ibi desiderauit in basilica matris corporis filij defuncti poni: siquidem credidit eius animam meritis matris adiuuari: hoc quod ita credidit supplicare: quod quedam fuit et hoc profuit: et quod ad idem sepulcrum recurrat animo: et filium precibus magis magisque commendat: adiuuat defuncti spiritum non

mortui corporis locus: h̄ ex loci memoria v̄m̄ martiris affect⁹. et
idem aug⁹ primo de ci. dei ca. xiiij. in pre ubi sup̄ ait. q̄ exequia
rum pompe & huiusmodi sunt magis solacia viuoz̄ q̄ subsidia de
functoꝝ: non tñ ut ait ibidem otemnenda & abijenda sunt cor
pa defunctoꝝ: maxime iustoꝝ: quibus tanquaz̄ organis ad opa
bene vsus est sp̄s sanctus. Q̄ aut̄ antiquoꝝ iustoꝝ funera offi
ciosa pietate curata sunt / & exequie celebrate / & sepultura pro
uisa ut de abraham & uxore eius & Joseph & Jacob & Thobia
qui cōmendant̄ p̄pter sepulturam / & etiam corpus dñi legitur ho
nourice esse sepultum & sic de alijs. hec auctoritates ait augustin⁹
non h̄c admonent q̄ mfint vllis cadaveribus sensus: sed talia
officia pietatis placēt deo ad fidem resurrectionis asstruendam.
hec aug⁹. Et de hoc greg⁹. iij. dyalogo de sepultis in ecclesijs.
sicut de sanctimoniali q̄ carnis habuit continentiam: h̄ lingue p̄ca
ritatem & stultiloquium: cum tñ esset in ecclesia sepulta nocte vi
sum est custodi ecclesie. q̄ corpus illius añ altare secabatur per
medium / & vna pars igne cremabat̄: altera remanente intrada
cuius combustionis signuz̄ in crastino apparuit in marmore: ex
quo patuit q̄ his quibus peccata nō fuerunt dimissa ad euitandū
iudiciū: sacus loas post mortem adiuuau nō valent. Ioidem
narrat de alio diuite sepulto in ecclesia dato p̄cio & nocte appa
ruit faustin⁹ martir in cui⁹ ecclesia corpus erat humatū: custod
ecclesie dicens: dic ep̄o ut pijciat hinc has fetentes carnes quas
hic p̄sui: qd̄ si non fecerit die xxx. mouetur: quā visionem timu
it intimare episcopo: licet esset rursuz̄ amomitus: die aut̄ xxx. epi
scopus rediens ad sedū incolumis: inopinata morte defundus ē

Capitulum terciū. De cūe modicitate
sepulture: quā habuerunt antiqui

DE talibus non curabāt sancti multum ut legit̄ in vitis
pat̄ libro secundo parte xv. De abbate Arsenio: cui
dixerunt discipuli: quid faciemus quia nescimus mor
tuum sepelire: quibus senex. nescitis mittere funem in p̄ce meo &
trahere me in montem / et cum esset spiritum traditur⁹ viderunt
eum flentem / et dicunt ei: et tu times mortem pater: quibus ille
in veritate timeo & timor qui mihi in hac hora est semper fuit in
me: ex quo fui Monachus factus et sic in pace quieuit.

Qualiter autem phi patrum curauerunt de sepultura: narrat seneca de tranquillitate animi ca. xvij. Q cum tyrannus minaret mortem & insepultura: Theodoro pho respondit. O te ineptum si putas mea interesse an supra terram an infra terram putresca. Et de hoc ibidem Seneca de remedio fortuitorum insepultus iacebis scz dicet quis: cui ille / facili iactura sepulchru si nihil sentio non p̄inet ad me corpis insepulti pena si sentio omnis sepultura pena est: & ibi multum de hoc

Capitulum Quartū. De varietate consuetudinū apud gentiles

De varijs vero consuetudinibus gentilium circa mortuos: recitat Dio: contra Iouimanum Q quidam scz Massa Gethe cognatos p̄inuos deuorabant dicentes rectius esse ut a se pot̄ q̄ a veribus consumant. Alij vero eos canibus exponebant: quos ad hoc ipsum nutuebant. Alij suspendebant in patubulis senes quos diligebant. Et idem narrat Tullius libro primo. tusculanū questionum: ubi narrat de dyogene: qui iussit se p̄ijci inhumatum volucibus & feris: adijcens q̄ nō sentienti ferarum laniatus nihil obicit. Similiter ait de Anaxagora a quo cum quererēt an vellet duci corpus suum in patria: respondit nihil necesse est: tantundem enim vnicuique via est ad inferos: qualitercunq; autem fiat de gentilibus: fideles & si exhibeant pia officia in fideiū aliorum sepultura vel funeratione: vel quāuis sit dignum & congruum q̄ eis exhibeant: q̄ & ipsi velint honore vñce sepeli: tñ de p̄uobus scz de p̄paratione ad mortem & de recta cogitatione & affectione in morte debet esse cura ut dictum est. Hūne vigilando q̄ sit recta fides / firma spes & p̄fecta cautas cum vera penitentia & alijs que premissa sunt

Cap. quintum De necessitate restitutionū & redituōne vitamētoꝝ

Divites autem provideant: q̄ perfecte faciant testamentum de omnibus satis faciendo: & restituendo n̄qua sunt iniuste ablata: nec confidant in posteris. Unde narrat Beda de gestis anglorum li. iij. de Gorseo viro nobili: qui exustus fuit ductus ab angelis in altum a quibus dictum est ei: ut in feris respiceret: quod cum fecisset vidit vallem tenebrosam: q̄ tuor ignibus succensam: & cum interrogasset que esset vallis: &

qui ignes dictum est sibi: quod vallis est mundus: et quatuor ignes
 quatuor peccata que mundum consumunt: quorum unus est ignis
 mendacij. quia non implent homines quod in baptismo promise-
 runt. Secundus cupiditatis: quia mundi diuitias preponunt homines
 amori celestium. Tercius discordie et dissensionis. Quartus impie-
 tatis cum infirmiores spoliant: qui ignes adunati ei appinquaue-
 runt: viditque demones in ignibus voluntates vel volantes et bella
 struere contra sanctos: unusque ex eis iactauit tunicam super eum: quod
 recognouit quod vestimentum mortui hominis acceperat: quia cum an-
 gelus bonus in igne reijceret: demon ait. sicut bona peccatoris rece-
 pistis: sic et de penis eius participes esse debetis. Cui angelus non pro-
 auauit sed propter animam ibi saluandam: tunicam mortui acce-
 pit dixitque angelus ei. Quod intendisti hoc arsit in te. Anima vero
 recurrens in corpus: signum incendij visibile: protulit in humero
 et maxilla. Si ergo sic fuit de isto quod sustinuit penas pro tunica quam
 accepit modo perditio: quod fiet de illis qui accipiunt bona aliorum
 et spoliant: nec restitunt. Cum hoc etiam mouentes prouideant pro
 se fideles executores: deum timentes et eorum animas diligentes: ne
 contingat eis: quod contigit cuidam militi. de quo narratur in vita
 magni karoli: quod cum laborans in extremis precepisset cuidam con-
 sanguineo suo: ut equum suum venderet: et predium pro anima sua
 daret. Ille equum suum vendidit pro centum solidis quos in volup-
 tatibus expendit: cui apparuit mortuus. xxx. diebus transactis: dicens
 quia mihi elemosina recepisti: scias me fuisse pro xxx. diebus in tar-
 taris: te autem in loco infernali vnde egressus sum: scias te esse ponen-
 dum et me in paradisu futurum: et euigilauit tremefactus clamor
 quod demonum in aere quasi leonum et luporum factus est magnus:
 et viuis raptus est: et post duodecim dies inuentus est in fastigio
 cuiusdam silicis distante ab urbe quatuor diebus. Intelligentur au-
 tem sane verba predicta: non quod sit ab inferno egressio in paradisu
 sum: sed forte locum penarum vocat locum infernalem.

Capitulum quartum. Quibus iuuantur anime defunctorum.

Queant etiam defunctorum id est mortuorum quod in testamento suis
 committat bona illis: que possunt illis prodesse post mortem: queles
 sunt pauperes. Quatuor enim modis anime defunctorum solunt scilicet
 aut oblatione sacerdotum aut precibus carorum: aut elemosinis

aut ieiunio cognatorum: ut dicitur. i. q. 2. Maxime autem iuuantur oblatione sacre hostie: prout ait Greg⁹ dyalogorū. iij. ubi ait: q post mortem multuz solet iuuare animas sacra oblatio hostie: ubi narrat de multis qui fuerunt adiuti ipsa oblatione: sicut de illo qui fuit in captiuitate religatus & pro ipso vxor sua certis diebus sacrificium offerre consueuerat: quib⁹ diebus eius vincula soluebantur: qui post longum tempus reuersus cognouit: q illis diebus sacrificium pro ipso offerebatur. Consimile narrat Beda de gestis anglorum li. iij. de quodam capto & religato qui habebat fratrem quendam vel germanum abbatem: qui celebrabat pro eo estimans esse eum mortuum qui nullis vinculis poterat religari hora tertia: & cum alij quererēt ab eo causas: respondit q pro eo celebrabat frater suus: qui post ea rediens narrauit fratri: q tali hora soluebantur vincula eius. Si igitur sacra oblatio tantam efficaciam habuit in uiuis: credendum est q habeat magnam in liberatione animarum a purgatorio: p quib⁹ offertur ex intentione offerentium: put exemplificat Gregor⁹ iij. dyalogorum. Narrans de multis liberatis suffragijs uiuorum post mortem.

Capitulum Septimum. De status defunctorum uarietate: & quibus profint suffragia.

Ut autem sciat qui possunt iuuari suffragijs uiuorum post mortem. Notandū q ait Aug⁹ encheiroidon. lxxxviij. ca. Et similit de cura pro mortuis agenda. Est quidem modus uiuendi: non tam bonus: ut ista non requirat post mortē nec tam malus ut non profint post mortem: & est tam bonus ut ista non requirat: & est rursus tam malus: ut nec hijs ualeat adiuuari cum ab hac uita transierit. Damnatus ergo non iuuatur suffragijs uiuorum. In purgatorio existentes iuuantur. Cum christo regnantes peccatis non moigēt. Nec ille. Et a loco tercio nulla expectanda est liberatio: damnati cruciabuntur die ac nocte in secula in stagno ignis & sulphuris. ApoKa. ij. Quorum ignis non extinguetur nec uermis mouetur. Ysaye ultimo: quibus dicit dominus. Ite maledicti in ignem eternum. Mathi. xij. In primo loco est possibilis liberatio & animarum purgatio. i. corinthiorum iij. Sic tñ saluabitur quasi per ignem. Et de isto loco in purgatorio animarum Gregorius. iij. dyalogorum ca. xxxv. & post. In medio loco scz in regno celorum erit eterna beatitudo.

do. qñ quilibet electus intrabit i gaudiū dñi sui. tunc enī gaudere
 tes intrabūt in gaudiū / non gaudiū in seipos tantū: ut ait Anselm⁹
 helm⁹ p̄solog. in fine ubi multū de hoc. Quantū enī gaudiū erit
 glorie cōdicione assistere / p̄sentē vultū dei cernere: ait gregori⁹
 omelia .xxij. li. ij. Ibi enī erūt beati i festo siue in gaudiō eterno
 put ait aug⁹ sup̄ Iohes ome. xxviij. Dies fest⁹ me⁹ ait filius
 dei gaudiū sine fine: eternitas sine labore / sine nube serenitas Et
 de hoc Aug⁹ de civi. dei ultimo i fine. Quanta erit felicitas ubi
 nullum erit malum: ubi nullum latebit bonuz & sequit̄ Perfecte
 vacabimus & p̄fecte vicebim⁹. quia ip̄e ē deus qui est etatū firmis
 & diez: & ip̄e firmis erit desiderioz: qui sine fine vicebit / sine fasti
 dio amabit / sine fatigatōe laudabit. hoc munus / hic affectus: hic
 actus p̄culoubio erit omnibus sicut vita eterna cōmunis. ut ait
 ibidē Aug⁹. Beati enī qui habitāt in domo tua dñe in secula se
 culoz laudabūt te ait p̄p̄ta. Et in hoc firmis p̄misse collectōnis
 Si qui vero iuniores p̄dicatores dignent̄ p̄missa respicere & in
 de sumere occasiones cōferendi cū varijs hominib⁹ utiliter / que
 sunt dicta ruditer corugant cautatiue / que sunt ommissa suppleāt
 p̄fecte: que sunt supflua diminuunt p̄uide: & indulgeāt collectōni
 p̄vidioz: pensando ei⁹dem affectū i colligendo p̄dicta p̄uicia:
 ad dandam occasiōē p̄dicatōibus & recogitente q̄ ad mensam
 tabernaculi nō solum ponebant̄ phyalē sed thyatū Exod. xxv.
 Quia nō solum i doctrina sacra eloquij sunt exhibenda magna et
 archana que delectant: s̄ etiā parua que etiā p̄ gustū noticiā pre
 stant: ait gregori⁹ moralium. ij. Et exemplo phoz qui primo ru
 dia tradiderunt: quibus alij succedentes subtiliora inuenerūt. sic
 inspiciens p̄cessum hui⁹ collectōnis subtiliora & doctiora vel de
 cora & vtiliora saluatoris nostri grā illumināte studeat inuenire

Vigore motus p̄mi immobilis: nullā magnitudinē habentis
 explicat Galensis summa venustissima atq̄ lep̄idissima: sūma
 collectiōnū alio nomie siue cōmumiloquiū vocitata. dogmatū
 varios microcosm gradus ac stat⁹ respicientium cōplexiua.
 Ab Anthomo Borg opidanū augustensez: ob dei gloriam
 amplioremq̄ ecclesie fructificatōe artificialiter effigiata. Le
 gis gratie anno. M. CCCC. lxxv.

Laus summo p̄ncipi: eiusq̄ glōse genitrici.